

Møte for lukkede dører
lørdag den 23. september 1950 kl. 11.

President: Natvig Pedersen.

Utkast til uttalelse ang. opprettelsen av en fellesstyrke i Vest-Europa.

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet blir holdt for lukkede dører -og anser det som bifalt. Presidenten foreslår videre at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt utenriksråd Skylstad, minister Dag Bryn og byråsjef Frithjof Jacobsen fra Utenriksdepartementet gis adgang til møtet - og anser det som bifalt.

Presidenten vil så gi ordet til utenriksministeren.

Statsråd Lange: Det ble nevnt i møtet for lukkede dører i går at vi hadde bedt våre representanter i New York om å forsøke underhånden å bringe på det rene de rent foreløpige reaksjoner på de forutsetninger som fra norsk side var stillet opp, og som jeg refererte i går. Slike underhåndsfølinger har funnet sted med embetsmenn i det amerikanske utenriksdepartement og det amerikanske forsvarsdepartement, og disse underhåndsfølinger på embetsmannsnivå gir grunn til å tro at våre forutsetninger ikke er urealistiske. Vi har videre i dag fått vite av den danske regjering at den, med tilslutning fra et flertall i riksdagen representert gjennom riksdagsgruppens ledelse, har besluttet å svare ja i prinsippet til begge de spørsmål som vi her står overfor: om vi er enige i opprettelse av fellesstyrken, og om vi vil gå med på prinsippet om at også tyske enheter skal kunne innordnes i fellesstyrken.

Etter drøfting med den utvidede utenrikskomite har Regjeringen gjennomarbeidet en skisse til svar fra norsk side som jeg refererte i det lukkede møte i går. Jeg skal nå få lov til å lese opp utkastet til den uttalelse som det var meningen jeg skulle avgi på Norges vegne under det fortsatte rådsmøte. Uttalelsen faller i to punkter: et som omhandler spørsmålet om fellesstyrken, og et som omhandler spørsmålet om tysk deltakelse. Dette utkast til svar har vært referert i den utvidede utenrikskomite i dag, og det kom ingen innvendinger mot det der. Det lyder:

«I. Den norske regjering ser forslaget om at det skal opprettes en fellesstyrke i Vest-Europa under én kommando, og med betydelige bidrag også fra landene på den andre side av Atlanterhavet, som et realistisk og vesentlig ledd i effektiviseringen av A-pakten og i arbeidet for å sikre fred og frihet i Vest-Europa.

Den norske regjering går ut fra, som en selvfølge, at den øverstbefalende som blir tilsatt og den fellesstyrke som blir opprettet, skal ha til oppgave å

forsvare hele Vest-Europa, også Den nordeuropeiske region (inklusive Nord-Norge), og at forsvarslinjen i Europa blir trukket så langt mot øst at den dekker inngangen til Danmark fra Kontinentet.

Den norske regjering har et meget sterkt ønske om at det under den øverstbefalende for Vest-Europa blir opprettet en avsnittskommando for Den nordeuropeiske region, som har til oppgave å forberede forsvaret av Nord-Europa, som kan samarbeide med rette vedkommende innenfor Den nordatlantiske havgruppe om denne planleggingen og som i krigstilfelle kan falle tilbake på Danmark med en del av fellesstyrken, dersom det ikke lykkes å holde en forsvarslinje så langt øst at den dekker inngangen til Danmark.

Med utgangspunkt i Norges statsforfatning og politiske tradisjoner mener den norske regjering at det er av den største viktighet at de ansvarlige regjeringer får reelle muligheter til å gjøre sin innflytelse gjeldende overfor den militære øverstbefalende og at det blir funnet frem til betryggende former for utøvelsen av regjeringenes myndighet.

Den norske regjering går ut fra at spørsmålene om eventuelle bidrag til fellesstyrken, styrkenes lokalisering og organisering og øverstbefalendes myndighetsområde blir gjenstand for særlige drøftelser, der det tas hensyn til Norges økonomiske bæreevne og landets særlige forhold. Disse spørsmål må for Norges vedkommende få den parlamentariske behandling som Norges grunnlov forutsetter. Det som hører under Stortinget må avgjøres av Stortinget.

II. I Norge gjør det seg gjeldende sterke betenkeligheter ved å tillate at Tyskland reiser militære enheter. Den norske regjering vil dog ikke i prinsippet gå imot tysk deltakelse i en europeisk fellesstyrke under forutsetning av at en finner frem til betryggende former for denne deltakelse og under forutsetning av at den vest-tyske regjering, med tilslutning av den tyske Forbundsdagen, gir uttrykk for ønske om å bli med.»

Torp: I utenrikskomiteens møte i dag, umiddelbart før Stortingets møte ble satt, har jeg på vegne av Arbeiderpartiets gruppe avgitt den erklæring at vi har behandlet spørsmålet i vår gruppe, og er kommet fram til at vi gir vår tilslutning til prinsippet i begge de spørsmål som var reist av utenriksministeren i det hemmelige møte. Det gjelder både spørsmålet om opprettelsen av en fellesstyrke og likeledes spørsmålet om en øverstkommanderende for denne fellesstyrken. Gruppen gav også sin tilslutning til prinsippet om ikke å motsette seg at tyske avdelinger, om det skulle bli aktuelt, blir inkorporert i dette fellesforsvaret. Dette jeg her meddeler, er skjedd på grunnlag av de forutsetninger som Regjeringen selv har stilt opp, og jeg går

ut fra som en selvfølge at spørsmålet om hvorvidt vi skal avgi en styrke til fellesforsvaret eller ikke, senere vil bli avgjort av det norske storting. Jeg skal ikke reise noen debatt om spørsmålet i dag men bare innskrenke meg til å si dette som en orientering for Regjeringen. Jeg går for øvrig ut fra at Stortinget vil få hele sakskomplekset forelagt fra Regjeringens side til behandling.

Hambro: Jeg har ikke noe å føye til det som er sagt her. Vi har funnet den form Regjeringen og utenriksministeren har gitt de norske reservasjoner, tilfredsstillende. Vi er klar over at de enkelte spørsmål hvorom det her kan være divergerende meninger, eller hvorom det kan være et sterkt ønske om å få fyldigere klarhet, vil komme tilbake til Stortinget og bli drøftet i sin realitet her, og bli avgjort her etter fyldestgjørende komiteforberedelse og behandling.

Jakob Lothe: Ved drøftinga av dette spørsmålet i går kom det sterkt til uttrykk i vår gruppe at der var vanskelege sider ved denne sak, men gruppa fann å måtta svara ja på baa dei framsette spørsmål, på grunnlag av dei føresetnader som var gjevne for framlegget frå Riksstyret. Serleg vil gruppa streka under det som var sagt om ein serskilt «avsnittskommando» for den nordatlantiske region. Eg finn ikkje nokon grunn på dette tidspunkt til å gå nærare inn på spørsmålet.

Vatnaland: Også vår gruppe har i møte i går kveld i prinsippet sagt seg samd i dei framlegg som vart lagde fram for oss. Det vil seia at med dei føresetnader som var nemnde av utanriksministeren her i går, seier gruppa seg samd i at det vert drivi vidare forhandlingar som Stortinget seinare kan koma til å taka standpunkt til.

Lavik: Me hadde spørsmålet føre i vår gruppe i går, like eins som dei andre politiske parti, og me var samde om, at slik som stoda er ute i Europa no, gjeld det om at det europeiske forsvarssambandet vert så sterkt som råd er, og me meinte at det kunne gjerast stort sett etter dei retningslinene som utanriksministeren drog opp for oss her i går i talen sin. Me er i prinsippet viljuge til å vera med på å skipa ein sams herstyrke i Europa, og like eins at Noreg gjev sin vesle kvote til denne herstyrken, men då sterkt bunde til dei *atterhald* eller reservasjonar som er tekne i det memorandum som utanriksministeren las opp her i går.

Vidare er mi gruppe også samd i at tyskarane får høve og rett til å setja sin kvote inn i det forsvarssambandet som no skal skipast, eller som er skipa i Europa. Vi meiner at det er tysk jord, tysk folk og tysk fridom som skal forsvarast, og då går det ikkje an å halda den tyske soldaten utanfor. Me meiner at med det *atterhaldet* som er teke i det memorandumet som eg har nemnt før, skulle me vera tolleg trygge på at den

tyske generalstaben ikkje kjem fram på nytt lag og vert «ein stat i staten».

Elles reknar me med at etter norsk konstitusjon og grunnlov vil dei spørsmål som det er naudsynleg å leggja fram for Stortinget, bli lagde fram for Stortinget og Stortinget sine organ etter kvart som dei melder seg.

Hegna: Det som brakte meg til å ta ordet, var noen bemerkninger som nå falt fra hr. Lavik. Det er meget vanskelige spørsmål og meget betydningsfulle spørsmål vi her har oppe til behandling, og vi har fått dem forelagt oss her på meget kort varsel. De som er eldre stortingsmenn, er kanskje vant til noe slikt av og til, men jeg tror ikke det er ofte man behandler såpass betydningsfulle spørsmål bare på grunnlag av muntlige redegjørelser og muntlig oppleste dokumenter. For det store flertall av Stortingets medlemmer er de først kommet i går. På bakgrunn av det er det man i Stortinget skal - ja hva skal man egentlig - ta standpunkt? Det har vært sagt her fra en del hold, at det kan vi jo ikke gjøre, for det har ikke funnet sted en slik behandling at det kan tas standpunkt på det nåværende tidspunkt. Jeg er enig i det syn. Skal Stortinget kunne ta standpunkt, og skal det kunne ligge noe i Stortingets behandling som har karakteren av at det tar et standpunkt, så må det foregå en ganske annen behandling enn den som her har funnet sted. Det kunne for så vidt - og det er vel kanskje noe av forutsetningen for opplegget - være grunn til å si at man ikke behøver å gå nærmere inn på det, at den reelle standpunkttagen til de spørsmål som vi her har oppe, vil Stortinget komme til å måtte foreta siden, når den kan foretas på grunnlag av den behandlingsmåte vårt reglement og vår forfatning krever.

Betydningen av dette måtte da være at Regjeringen legger fram sitt syn og altså for så vidt får ansvarsfrihet overfor mulige bebreidelser for at den i så viktige saker har handlet uten å holde Stortinget orientert på et tidspunkt da Stortinget var samlet. Det er ganske klart at dette er meget betydningsfulle ting, og noe annet kan vi ikke legge i det heller.

Gjennom behandlingen i gruppene har da også Regjeringen fått melding om hvilke synspunkter som der gjør seg gjeldende. Men jeg vil jo si at selve gruppebehandlingen som ledd i Stortingets behandling av slike spørsmål er ikke for meg iallfall noen helt tilfredsstillende behandling. Såvidt jeg vet, er det ikke, bortsett fra i ett enkelt tilfelle, skjedd at man i så viktige spørsmål har nøyd seg med gruppebehandling som egentlig kjernepunktet i Stortingets standpunkttagen til en sak. Ved én enkelt anledning er det skjedd, og det er bare det rent konstitusjonelle moment jeg vil peke på. Det var i 1940. Under forhandlingene med tyskerne da gjorde man noe lignende. Men jeg tror nok at de fleste vil innrømme at det er en behandlingsmåte som var nokså tvilsom, og jeg vil si at heller ikke her er den helt tilfredsstillende, for de oppfatninger som Regjeringen har

krav på å få vite når det gjelder et slikt spørsmål, de skal komme fram i Stortinget selv.

Når jeg forlangte ordet her, var det som jeg sa, i tilknytning til en bemerkning fra hr. Lavik, hvor han gav meget sterk tilslutning til tanken om å innordne tyske styrker i en enhetsstyrke for å forsvare Vest-Europa. Han gav sin fulle og helhjertede tilslutning til den. Hvis det skulle bli det eneste som ble stående som oppfatningen på det punkt fra dette hemmelige møte, tror jeg det ville gi et misvisende inntrykk. Personlig har jeg gitt uttrykk for i min gruppe, og jeg vil gi uttrykk for det her uten å gå så svært meget inn på det, at jeg har de aller største betenkeligheter ved det, og at ut fra vårt synspunkt vil det være riktig å ta et standpunkt i de forhandlinger som i størst mulig grad avgrenser oss - Norge, norsk forsvarsmakt - fra å ha noen ting med tyske styrker å gjøre. Det er synspunkt som deles av andre nasjoner.

Vi kan være fullt klar over at dette spørsmål avgjøres ikke av oss. Det avgjøres selvsagt i forhandlingene mellom de tre store, og vi er bare en av de ni små. De vil treffe sin avgjørelse der nokså uavhengig av hva vi kommer fram til. Men jeg tror det har en viss betydning at man er oppmerksom på og understøtter bestrebelsene for her å ta forbehold. De andre har sine bestemte forbehold - jeg nevner dette ord, og jeg tror det er et riktig ord å nevne på dette punkt - ut fra sine nasjonale syn og sine nasjonale interesser. Vi må på liknende måte få sterkt fram våre forbehold ut fra vårt syn.

Jeg vil også gjerne understreke at vi i tilslutning til de to prinsippspørsmål her, overhodet ikke har kunnet gå inn på noen av de rent forfatningsmessige sider av spørsmålet. De har vært diskutert i pressen, vi som skal behandle det her, har ikke fått noen anledning til og noe grunnlag for å ta noe standpunkt til dem i det hele tatt. Det sier seg jo da selv at det standpunkt eller det resultat som her kommer ut av møtet, ikke kan innebære noe som helst av forpliktende art, når det gjelder spørsmålet om hvorvidt disse ting er forfatningsmessig forsvarlige eller ikke.

Jeg vil si dette for det første fordi jeg på det vesentlige punkt, når det gjelder den tyske deltagelse, gjerne ville markere et annet standpunkt enn det hr. Lavik har uttalt, og for det annet fordi jeg gjerne helt ut vil gi min tilslutning til den skarpe og bestemte reservasjon med hensyn til omfanget av hva der ligger i det vi nå gjør, som er kommet til uttrykk fra hr. Hambros side.

Hambro: Jeg tror det ville være en stor misforståelse om man gav seg til å diskutere noen side av sakens realitet her i dag. Regjeringen har ikke søkt noen ansvarsfrihet ved å konferere med gruppene. Regjeringen har gjort det som Stortingets reglement åpner adgang til, og som utenrikskomiteen er forpliktet til å yte sin fulle medvirkning til. Den har rådført seg med utenrikskomiteen. Det valg vi var stillet overfor i denne komite, og i

Stortinget, var like frem det enten si til Regjeringen: «Nei, dere får ikke lov til å fortsette disse forhandlinger. Vi må ha så og så lang tid til å se på spørsmålet og avgi innstilling om det». Eller å si til Regjeringen, som vi har sagt i utenrikskomiteen, at utenrikskomiteen vil ikke motsette seg at de forhandlinger føres videre; den finner at Regjeringen har lagt dem til rette på en slik måte at den naturlig må søke de supplerende opplysninger som kan skaffes, og at den ikke kunne isolere Norge ved å si nei. Det er ingen som har tenkt seg at drøftelser i gruppene i noen henseender skulle fritta Stortinget eller de enkelte stortingsmenn for et konstitusjonelt ansvar, eller at de skulle ha en avgjørende betydning. Men det er en given ting at det i saker av denne rekkevidde vil være naturlig for en regjering å søke en viss orientering om det man kunne kalle for det politiske stemningsgrunnlag i de forskjellige grupper. Og det har vi ment at gruppene var forpliktet til å gi. Jeg vil gjerne føye til at med den knappe tid som har vært levnet, har det vært umulig å behandle denne sak på vanlig måte, med avgivelse av innstillinger og annet. Og jeg er enig i det som ble uttalt av presidenten, at vi bør sette pris på utenriksministerens sterke understreking av det maktpåliggende og det nødvendige i å holde Stortinget underrettet best mulig og hurtigst mulig om de ting som skjer. Det har ikke vært mulig på noen annen måte, og det vil gjerne være slik hvor meget viktige avgjørelser skal treffes i visse politiske anliggender: man vil ikke alltid ha tid levnet til å opprettholde alle former, hvor gjerne man enn ville sett det gjort.

Ved de forbehold som er tatt, og ved den behandlingsmåte som man i utenrikskomiteen har gitt sin tilslutning til, er vi sikret at Stortinget får anledning til på vanlig konstitusjonell måte å si sin mening når vi kommer til realitetene. Men hvilken stilling skulle vi befinne oss i som en alliert mellom andre allierte, hvis vår utenriksminister skulle komme tilbake til forhandlingene i Atlanterhavsrådet og si: Vår nasjonalforsamling ga meg ikke fullmakt til å snakke videre med dere, for vi må ha det hele behandlet på vanlig måte gjennom den papir- og formmølle som ethvert parlament er nødt til ved given anledning å sette i virksomhet? - Jeg er muligens ikke helt umistenksom av natur, hverken når det gjelder regjeringer av andre partier eller når det gjelder forhandlinger med andre land, men jeg må si at i denne sak har Regjeringen og utenriksministeren den hele tid lagt for dagen den mest redebonne vilje til å gjøre det som overhodet kan gjøres, for å holde Stortinget underrettet og for å holde utenrikskomiteen underrettet. Og før forsvarsministeren drar til Forsvarsrådets møte i Washington, vil der finne sted nye drøftelser med utenrikskomiteen, hvor det vil bli gitt de fyldigst mulige opplysninger om alle de spørsmål som foreligger, og hvor man vil drøfte standpunkttagen eller unnlattelse av å ta standpunkt til de saker som står på dagsordenen, slik som det vil være best i samsvar med parlamentarisk sed og skikk hos oss.

Og nettopp fordi vi har sett saken på denne bakgrunn, har vi i utenrikskomiteen som komite og her i Stortinget som representanter følt at det ville være uriktig og at det ville virke avsporende å reise en stor debatt om noe enkelt spørsmål på det sviktende grunnlag vi har for det i dag. Det vi kan oppnå, det vi vil oppnå, det er å skaffe det nødvendige grunnlag når vi skal ta standpunkt til den endelige realitet som forelegges.

Torp: Jeg kunne i grunnen innskrenke meg til å slutte meg til de betraktninger som hr. Hambro har gjort gjeldende. Saken foreligger ikke slik i dag at vi kan fatte noen beslutning i Stortinget. Vi forutsetter alle - jeg går ut fra absolutt alle - at saken må bli utredet og lagt fram for oss, slik at vi kan fatte beslutning og ta det ansvar som er forbundet med å sitte som medlem av Stortinget, det ansvar som bare Stortinget kan ta.

Når det gjelder spørsmålet om tyske styrker i fellesforsvaret, så hører ikke jeg til dem som med den største glede tar standpunkt for det. Det har jeg gitt uttrykk for på andre områder. Jeg synes nok også det er riktig å minne om at utenriksministeren selv kanskje har tatt de sterkeste forbehold, ihvertfall tilstrekkelig sterke forbehold, når det gjelder det spørsmål. Forsåvidt kunne vi ta en stor og bred debatt både om dette og om andre spørsmål. Men jeg tror det ville være galt, det ville ikke tjene noe formål å ta en debatt nå så lenge denne saken er på forhandlingsstadiet. Og det er det vi skal huske på. - Jeg sa i utenrikskomiteen - og jeg vil få lov å si det her - jeg sa: I dag befinner saken seg på regjeringsplanet. Og Regjeringen har vist den prisverdige interesse som er naturlig å vise i en vanskelig sak, ved å søke kontakt med, og gi orientering om reaksjonen innen de forskjellige grupper som det her kan være tale om å komme i kontakt med. Det er ingen av oss som er blinde for at grupper ikke på noe punkt er konstitusjonelle organer, som kan ta ansvar, gruppene er politiske organer, men de kan gi uttrykk for en oppfatning, for en mening. Så vidt jeg har forstått, kan det ikke - som også hr. Hambro sa - tenkes at vi i dag kan si til vår regjering: Disse forhandlinger skal ikke føres videre. - Det er forhandlingsresultatet og det er den fullmakt Regjeringen selv skal gi sin utenriksminister når han reiser, som man har ønsket å drøfte så langt det lar seg gjøre, med Stortinget og med Stortingets organer.

Når det gjelder den forfatningsmessige side av denne sak, ble det nevnt av utenriksministeren da han hadde ordet sist, at det spørsmål hadde man oppe til behandling. Han sa, så vidt jeg erindrer, at det har ikke vært større tid til å granske dette spørsmål. Det må granskes, det må legges frem. Vi må på det område være klar over at vi ikke begår handlinger som er i strid med vår konstitusjon. Alt dette vil komme tilbake til Stortinget, og da er grunnlaget lagt for at vi kan ta vår stilling til denne sak. Regjeringen kan ikke

bli fri noe ansvar ved disse konferanser, den kan bare bli fri sitt ansvar når Stortinget fatter sin endelige beslutning. Alt dette går jeg ut fra kommer til å bli lagt frem, og da får vi full og fri anledning til å drøfte alle detaljer ved spørsmålet og ta standpunkt på bakgrunn av drøftelsene og de dokumenter som foreligger.

Statsminister Gerhardsen: Bl.a. på foranledning av den norske utenriksminister ble utenriksministtermøtet i New York avbrutt for at de enkelte deltakere i møtet kunne reise hjem og konferere med sine regjeringer og andre organer før de tok endelig standpunkt. Allerede i dag skal den norske utenriksminister reise tilbake for å delta i det fortsatte utenriksministtermøte, og den norske regjering må i dag avgjøre det svar han på Norges vegne skal gi. Vi var nå i den heldige situasjon at Stortinget var samlet. Fra første time utenriksministeren kom tilbake til Oslo, har Regjeringen vært i kontakt med den utvidede utenrikskomite og med det i kontakt med Stortinget, fordi Regjeringen ønsker å utforme svaret i full forståelse med Norges storting.

Jeg er klar over at en har vært i tidsnød, slik at det ikke har vært mulig å behandle denne sak på vanlig foreskrevet måte. På den annen side tror jeg jeg kan si at den utvidede utenrikskomite under alle omstendigheter - og jeg skulle tro også Stortinget gjennom de redegjørelser som nå er gitt i åpent møte igår og hemmelig møte igår og i dag - er orientert om det som også Regjeringen har som sitt grunnlag for en bedømmelse av den sak som der nå skal treffes en avgjørelse i.

Det er *en* ting som skal avgjøres. Vi skal si *ja* eller *nei* til spørsmålet om vi i prinsippet er enig i oppretting av en fellesstyrke i Europa, og *ja* og *nei* til spørsmålet om vi i prinsippet er enige i at tyske styrker skal ta del i denne fellesstyrke. Spørsmålet kan naturligvis være vanskelig på mange måter, men det må tas et standpunkt. Jeg gjentar at det svar Regjeringen nå er innstillet på å gi, er utarbeidet i samråd med den utvidede utenrikskomite, og vi forstår det som om vi er i samsvar med oppfatningen i komiteen når vi er kommet til det resultatet. Stortinget er også kjent med det standpunkt Regjeringen er innstillet på å ta. Saken har vært behandlet i alle gruppene. Gruppeformennene har i stortingsmøtet i dag gitt beskjed om at alle grupper har gitt sin tilslutning til at det svares *ja*.

Så vidt jeg har forstått, vil det bli innkalt til åpent møte i Stortinget så snart dette hemmelige møte er slutt. Det har vært forutsetningen at jeg i det møtet ganske kort skulle gjøre rede for hvordan Regjeringen akter å svare på de spørsmål som er reist. Jeg har også ment meg berettiget til da å si at Regjeringen mener at den nå har grunn til å gå ut fra at den har Stortinget bak seg når den gir dette svar.

Ivar Norevik: Eg har litt vanskeleg for å skjøna at hr. Hambro og hr. Torp kunne seia for visst at det var fullt høve

til å koma attende til saka seinare, og at det ikkje er noko realitetshandsaming vi har i dag. Vi skal jo svara eit *ja* eller *nei* på om det skal skipast ein sams her, og vi skal svara *ja* eller *nei* på om vi er samde i ei tysk opprusting. Eg kan ikkje skjøna at det vert mogleg å koma attende og svara *nei* i neste omgangen om ein i dag svarar eit *ja*. Difor vert det likevel faktisk ei realitetshandsaming det vi har i dag, og difor trur eg det hadde vori rettare om vi hadde fått teki ein ålmenn, brei diskusjon om spørsmålet. For svarar vi eit *ja*, slik som det har komi til uttrykk frå gruppeførarane i dag, reknar eg med at då har vi òg svara *ja*, og då er det ikkje mogleg i neste omgang å reisa spørsmålet att.

Det er rett at det er stutt tid, og det er jo leitt at det skal vera naudsynt å taka stode til så vidt alvorlege og store spørsmål på så stutt varsel. Eg kan ikkje forsona meg med den tanken som er komen til uttrykk frå ein del av gruppeførarane; at vi i neste omgang kan koma til realitetshandsaming. Vi kan berre koma til ein handsaming av detaljane ved spørsmålet. Det vil verta svært vanskeleg, og eg skal ikkje gjera nokon freistnad på å koma inn på spørsmålet, sidan det er sagt så vidt mykje om at vi ikkje skal taka ein brei diskusjon i dag, men etter mi meining ville det har vori rett. Når eg ikkje seier meir om det, er det under den klåre føresetnad at vi som det er sagt frå gruppeførarane, skal få realitetshandsaminga seinare.

Moseid: Siden de formelle spørsmål er kommet så sterkt i forgrunnen her, vil jeg gjerne for min del benytte anledningen til å uttale min tilfredshet med den korrekte måte hvorpå utenriksministeren og Regjeringen har grepet denne saken an. Den norske regjering må, som representant for Norge i A-pakten, ta stilling til forskjellige spørsmål som er reist under forhandlingene, og den har da ønsket å vite om Stortinget, som i sin tid må ta avgjørelsen, er interessert i at Regjeringen fortsetter forhandlingene på et grunnlag som Regjeringen selv har ment er riktig, eller om det ønsker at forhandlingene skal brytes av. Det er det spørsmål som Regjeringen for sin egen del som ansvarlig regjering har ønsket å undersøke gjennom de dagers forhandlinger som her er foregått. Noe mer er ikke skjedd. Men Regjeringen har altså fått en begrunnet mening om hvorledes dette spørsmål ligger an i dag, og på det grunnlag vil da Regjeringen fortsette forhandlingene.

Løberg: Jeg er ikke så helt enig i hr. Moseids fortolkning, for jeg mener at om Regjeringen får denne fullmakten, og Regjeringen finner at det er korrekt at man går inn både på punkt 1 og punkt 2, må det iallfall bli full og hel anledning til, for den som er uenig i at man skal gjøre det, i prinsippet å ta et klart standpunkt. Jeg kunne tenke meg, at man hadde tatt prinsippet slik at man hadde sagt at det gikk an å gå med på opprettelsen av en europeisk hær og så foreløpig overhodet ikke drøftet spørsmålet om å få

med en krigsmakt eller et folk som vi kjenner så godt, da kunne jeg ha forstått det. Men når man i samme åndedrett deler det i to og også i prinsippet i Stortinget tar standpunkt for at begge deler skal gjøres, da er jeg uenig. Jeg vil gjerne ha sagt fra at jeg ikke på noen som helst mulig måte - når det gjelder et land som Tyskland i dag, uten gjennomføring av denazifiseringen, slik som politikken er og den stilling Norge står i til Tyskland - kan være med på å stemme for at det skal gis noen fullmakt til å gå med på noen slik affære. Jeg er enig med hr. Norevik, jeg tror at det bare er detaljene vi vil få tilbake.

Torgeir Berge: Spørsmålet vart ikkje lite avklåra ved at statsministeren her presiserte at det skulle svarast ja eller nei. Det er streka sterkt under at ein ikkje skal gå i detaljar her, og eg skal ikkje gjera det. Men eg går ut frå at ein får lov å argumentera litt for sitt syn når ein ikkje kan koma til å svara ja på begge spørsmål. Eg skal gjera det kort.

Når eg svarar ja på det fyrste spørsmålet om fellesstyrker, trass i stor tvil, så er det for di eg ser det som ein naturleg og også rimeleg konsekvens av vedtaket om A-pakta. Eg var ikkje med på det vedtaket, men eg pliktar å respektera det, og eg vil vera med og bera ansvaret for det. Difor svarar eg ja til det spørsmålet.

Når det gjeld opprustinga av Tyskland eller at tyske troppar skal vera med i fellesstyrkane, kan eg ikkje svara ja til det av mange grunnar. Eg skal argumentera på kortaste måte. Eg skal berre setja fram det viktigaste punktet for at eg går imot det: Eg ser det slik, at ei opprusting av Tyskland i dag i aller største mon aukar krigsfaren, dersom det er krigsfare til stades. Difor kan eg ikkje røysta for opprusting av Tyskland i dag.

Knut Strand: Eg finn å måtta gjera denne merknaden: Personleg ser eg det som sers viktig at det er dei norske styresmaktene som til kvar tid avgjer om det skal nyttast militære stridskrefter frå Noreg utafor landet sine grenser. Eg skal etterkoma oppmodinga om ikkje å gå nærare inn på det spørsmålet i det store og heile, men eg finn at eg må gjera denne merknaden.

For det andre vil eg streka under at det snarast råd er må leggjast fram ei utgreiing på trygt grunnlag, om dei vedtak som her vert gjort i denne saka, er i samsvar med Grunnlova.

Hegna: Det er selvsagt svært meget som taler for - og avgjørende grunner som taler for - at man ikke får noen alminnelig debatt her. Den vesentlige grunn er den at saken i det hele tatt ikke er lagt opp til noen alminnelig debatt, og jeg legger i den forbindelse spesiell vekt på de erklæringer som er avgitt om at Stortinget senere, på konstitusjonell og reglementsmessig måte, vil få anledning til å behandle

nøyaktig det samme spørsmål, og da er ganske ubundet av det som skjer her. Jeg legger der særlig vekt på det som ble uttalt i de siste erklæringer av hr. Hambro og hr. Torp. Jeg ville ha funnet behandlingen utilfredsstillende eller ikke helt klar, hvis ikke de erklæringer var kommet såpass utførlig som de er, men etter at de foreligger, mener jeg det er helt tilstrekkelig grunnlag for ikke å gå inn på noen alminnelig debatt. Man kan kanskje si at den erklæring som ble avgitt av statsministeren, gikk noe videre enn erklæringene fra hr. Hambro og hr. Torp, men der vil jeg tillate meg å bruke min rett som stortingsmann til å legge den avgjørende vekt på hva gruppeførerene i Stortinget sier.

Til slutt en liten korreksjon. Det var ikke min mening å si - og jeg tror heller ikke jeg sa - at vi ved den behandling vi har underkastet saken, hadde gitt Regjeringen noen alminnelig ansvarsfrihet. Det jeg sa - og det vil jeg da, hvis det er blitt misforståelse på det punkt, gjerne gjenta her - var at ansvarsfriheten gjelder at ingen skal kunne bebreide Regjeringen under den videre utvikling at slike forhandlinger har pågått uten at Regjeringen, så langt den under tid og omstendighet fant det mulig, har gitt Stortinget underretning. Det kan ingen bebreide Regjeringen at den har unnlatt å gjøre. I den forstand har den full ansvarsfrihet. Selvsagt, når det gjelder realiteten, hviler det hele og fulle ansvar på Regjeringen. Det hele befinner seg «på regjeringsplanet», som det treffende er sagt.

Presidenten: Ingen flere har nå forlangt ordet, og presidenten vil da oppsummere sin oppfatning av resultatet av de rådslagninger som nå har vært ført mellom Regjeringen og Stortinget og dets organer, slik at:

samtlig partigrupper i Stortinget har gitt sin tilslutning til at Regjeringen fortsetter forhandlingene om de foreliggende spørsmål på det grunnlaget som regjeringen har lagt fram,

samtlig partigrupper understreker den forutsetning som også Regjeringen har uttalt, at Stortinget må få seg forelagt til endelig vedtagelse alle de spørsmål som etter Norges forfatning må avgjøres av Stortinget.

Dersom ingen innvending kommer mot denne oppfatning av resultatet av de forhandlinger som er blitt ført, vil det bli stående i Stortingets protokoll som presidentens oppsummering av resultatet. - Ingen innvending er kommet mot den oppfatning.

Presidenten vil da, idet han betrakter ordskiftet om denne sak som avsluttet i dette hemmelige møte, etter konferanse med den utvidede utenrikskomite foreslå at dette møte for lukkede dører heves, og at der holdes et - formentlig kort - møte for åpne dører for at også det norske folk og offentligheten skal få kjennskap til i en knapp form de resultater som disse forhandlinger har ført til, idet vi jo alle er klar over at offentligheten kjenner til at her har vært ført forhandlinger. Hvis Stortinget er enig i det, er

det da forutsetningen at statsministeren ganske kort redegjør for det syn som Regjeringen har lagt fram som forhandlingsgrunnlag under disse forhandlinger, og at presidenten på Stortingets vegne uttaler den konklusjon av resultatet av forhandlingene som han her har oppsummert og gitt uttrykk for i dette møte. Da skulle det formentlig ikke være grunn til i det åpne møte å foreta noe mer, men dermed har også offentligheten fått et svar på hvilket resultat Stortinget på dette tidspunkt er kommet til.

Ingen innvending er fremkommet mot presidentens tanke om å la holde åpent møte umiddelbart etter dette, og det vil da bli gjort.

Protokollen ble deretter referert uten å foranledige noen bemerkning.

Presidenten: Presidenten vil da sette vanlig møte i Stortinget kl. 12.30.

Møtet hevet kl. 12.